

обласного управління освіти і науки та МОНУ проводиться науково-практична конференція "Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України" з друком збірника матеріалів конференції, в якій беруть участь провідні науковці, педагоги та виконавці на духових інструментах України. В своїх працях українські вчені досліджують фундаментальні проблеми духового виконавства. Їх цікавлять не тільки витoki та історія розвитку духових інструментів, але й будова та функції виконавського апарату духовика. Постановку вони розглядають як динамічний процес оптимального пристосування організму людини до гри на духовому інструменті. Амбушур, дихання і резонатори виконавського апарату розглядаються в тісному взаємозв'язку один з одним, з акустичною системою інструмента, з координаційною функцією слуху та з іншими факторами.

Акустичну природу духового виконавства вчені розглядають з позиції інструментально-вокальної концепції, згідно якої під час гри звучить не тільки духовий інструмент, але в якійсь мірі і сам виконавець. Виходячи з принципів інструментально-вокальної концепції, оптимальною для духовика рахується така методика навчання, яка поєднує в собі елементи як інструментальної, так і вокальної методик. Значну увагу приділяють українські педагоги-методисти проблемі ранньої спеціалізації духовика та індивідуальному підходу до кожного учня.

В Україні утверджується наукова школа, яка досліджує важливі проблеми духового музично-виконавського мистецтва. В наш час проходить завершення формування української духової школи. Існують серйозні передумови для того, щоб з часом вона зайняла високий статус у світі. Українська молодь володіє унікальними музичними і анатомо-фізіологічними даними для гри на духових інструментах: яскравою художньою уявою, темпераментом і ясністю музичного мислення, вродженим диханням співака. Духова школа України має чудове коріння. У її витоках стояли дві найкращі в світі духові школи - німецька і чеська. Достатньо плідною стала традиційна творча співпраця з Петербурзькою, Московською та іншими духовими школами зарубіжжя. Важливим джерелом, яке наповнює її самобутність, є нескінченна душевна співучість унікального українського народного мелосу. Великі надії вона покладає на українських композиторів, чудово усвідомлюючи той факт, що тільки в тісній співпраці з українською композиторською творчістю наші духовики зможуть створити самобутню українську національну школу гри на духових та ударних інструментах.

Література

1. Апатский В. Н. История духового музыкально-исполнительского искусства / В. Н. Апатский. – К. : ТОВ «Задруга», 2010. – 320 с.
2. Апатский В. Н. История духового музыкально-исполнительского искусства. Книга II. / В. Н. Апатский. – К. : ТОВ «Задруга», 2012. – 408 с.
3. Апатский В. Н. Основы теории и методики музыкально-исполнительского искусства: Учеб. пособие / В. Н. Апатский. – К. : НМАУ ім. П.І. Чайковського, 2006. – 432 с.
4. Березін В. Духові інструменти в музичній культурі класицизму / В. Березін. – М. : Ін-т загальної середньої освіти РАО, 2000.
5. Келдиш Ю. История русской музыки / Ю. Келдиш. – часть I. – М.-Л., 1948.
6. Липатов В. Очерки быта оркестровых музыкантов / В. Липатов. С-Петербург, 1904.

УДК 615.851:78:37.036

Вохмяніна І.В.

КЛАСИЧНА МУЗИКА ЯК УМОВА СТВОРЕННЯ ГАРМОНІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ РАНЬОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ

В статтє обсуждается проблема влияния музыкального искусства на создание гармоничной и безопасной среды для всестороннего физического, социально-эмоционального, творческого развития детей, начиная с пренатального периода. Раскрыта

значимість проведення циклу лекцій-концертів класическої музики для будучих матерей і маленьких дітей в рамках культурно-інформаційного проекту «Ефект Моцарта».

Ключевые слова: раннее развитие ребенка, пренатальное воспитание, осознанное родительство, классическая музыка.

The important problem of the art influence, including classical music, to create a harmonious and safe environment for the comprehensive physical, social, emotional, language, creative and cognitive children's development from the prenatal period are dealt. The importance of a series of lectures, concerts of classical music for future mothers and young children within the cultural information project "Mozart Effect" is revealed.

Keywords: early childhood development, prenatal education, conscious parenting, classical music.

Широкий спектр інновацій, спрямованих на оптимальне зростання та розвиток дітей, формування психологічної атмосфери усвідомленого батьківства, в якій діти будуть народжуватися та розкриватись як особистості, є невід'ємною частиною сучасного етапу розвитку суспільства. До окремих аспектів цієї проблеми привернуто увагу фахівців у різних галузях науки і культури. У рамках Національного плану дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дітей на період до 2016 року пропаганда здорового способу життя, підвищення ролі сім'ї у створенні оптимального середовища для гармонійного розвитку дитини відзначені як основні напрями. Підкреслюється необхідність формування відповідального ставлення людини до свого способу життя, всіх складових здоров'я, планування сім'ї, народження дитини, забезпечення її особистісного росту і розкриття духовного потенціалу [2]. Серйозність поставлених завдань усвідомлюється і педагогічною наукою. Особливого значення в цьому аспекті набувають питання щодо створення гармонійного і безпечного середовища для раннього розвитку дитини, починаючи з пренатального періоду та впливу на ці процеси мистецтва, зокрема класичної музики.

Значущість проблеми раннього виховання, розкриття максимальної реалізації творчих здібностей дитини підкреслюються в основних державних документах (Концепції національного виховання, Національній доктрині розвитку освіти в Україні, законах «Про освіту» тощо).

Аналіз психолого-педагогічних джерел свідчить, що різні її аспекти досліджувалися багатьма науковцями. Окремі аспекти проблеми раннього розвитку дитини були предметом теоретичних досліджень у психології, педагогіці та медицині.

Так, теоретико-методологічні основи проблематики раннього розвитку дитини розкрито в наукових розробках Г. Брехмана, В. Брутмана, І. Добрякова, В. Розанова та інших. Сутність їх концепції полягає в тому, що діти з'являються на світ із різним фізичним та розумовим потенціалом, який обумовлений генетичними чинниками та індивідуальним досвідом, отриманим ще в утробі матері. Тому необхідно чітко усвідомлювати роль біологічних, психолого-педагогічних та соціальних факторів у розвитку дитини, відповідальність сім'ї та суспільства за створення гармонійного і безпечного середовища для її життя.

Питання щодо тісного зв'язку різних компонентів нормального розвитку дитини і станом її фізичного та духовного здоров'я знайшли відображення в працях М. Лазарева, Б. Теплова, Ж. Царгородцевої, Н. Чичеріної та ін. Останнім часом з'явилися дослідження, в яких проаналізовано та науково доведено, що фізичний і психологічний розвиток дитини залежить від особливостей та ступеня батьківського піклування ще на етапі пренатального виховання (Д. Віннікотт, Г. Філіппова, Е. Ейдемиллер та ін.).

Вплив мистецтва на гармонійний фізичний та духовний розвиток людини в сучасних дослідженнях вивчається з різних точок зору. Аналіз наукових джерел переконує, що пошуки вітчизняних та зарубіжних вчених спрямовуються у різних напрямках. Зокрема дослідники вивчали цей процес в аспекті сприйняття різних видів мистецтв (Г. Иванченко, Є. Ільїн, К. Ізард, Г. Тарасов); вивчали ефект впливу класичного мистецтва на розвиток інтелекту та креативності особистості (Г. Айзенк, Д. Векслер, В. Жерновой, З.Д. Кембелл,

Р. Стернберг). Вчені Л. Брусилівський, О.Галинська, В. Завьялова, К. Швабе, К. Шумпф досліджували музикотерапевтичний вплив класичної музики на гармонізацію психічного та фізичного стану людини. Однак серед вивчених джерел відсутні спеціальні наукові розробки, присвячені проблемі впливу музичного мистецтва на пренатальне виховання і ранній розвиток дитини в аспекті створення гармонійного та безпечного середовища для її життя. Висвітленню цих питань і присвячена дана стаття.

Сьогодні пильну увагу вчених у різних галузях науки сфокусовано на проблемі створення сприятливого середовища для всебічного фізичного, соціально-емоційного, мовного, творчого та пізнавального розвитку дітей, починаючи з пренатального періоду. У психолого-педагогічній науці навіть з'явився новий напрямок - пренатальне виховання. Більшість серйозних психологів, педагогів та лікарів тепер упевнені в необхідності пренатального виховання, тобто виховання дитини до народження. "Пренатальное" - слово латинського походження: "пре" означає "до", "натал" - "народження". Основне завдання пренатального виховання - допомогти майбутній мамі налагодити контакт з дитиною і розширити можливості взаємодії з нею [9].

Результати численних досліджень науковців вказують на те, що саме в пренатальний період у внутрішньоутробного малюка формується ставлення до зовнішнього світу, яке згодом знайде своє відображення у подальшому житті. У період вагітності між матір'ю і плодом встановлюється найтісніший багаторівневий зв'язок, який є інтегруючою основою, визначаючи подальший розвиток дитини.

Яскраві та просвітлені емоції матері необхідні дитині ще до народження стає дуже важливим фактором, котрий забезпечує формування її позитивного досвіду. Емоційний стан вагітної жінки істотно впливає на особливості формування психічних функцій внутрішньоутробного малюка і подальший сценарій його життя [8; 9]. Для гармонізації цих відносин необхідно, щоб вагітну жінку оточували речі, події, які викликають позитивні емоції і відображають в собі закони гармонії Всесвіту. Потужним випромінювачем хвиль гармонії та краси є твори класичної музики та живопису, які викликають цілий спектр яскравих емоцій [9; 10]. Тільки пробуджуючи радість в людині, можна переконатися в тому, що ця емоція розвивається, що життя майбутньої матері досить насичено радісними переживаннями. За спостереженнями фахівців, внутрішньоутробна дитина дуже залежна від емоційного, фізичного та психологічного стану матері, а також - від атмосфери взаємовідносин між батьками [8; 9; 10]. Якщо батьки мають життєстверджуюче світовідчуття, вміють радіти різноманітним подіям і явищам навколишнього світу, якщо коло цих активаторів радості широке і різноманітне, то і в дитини за допомогою механізмів соціального навчання формується радісне світосприйняття [6; 8;10].

З урахуванням цих положень бажано, щоб програми з формування відповідального батьківства та охорони дітей повинні передбачати гарантований доступ майбутніх батьків до інформаційно-просвітницьких проектів з питань планування сім'ї, народження дитини, створення сприятливого середовища для реалізації її потенційних можливостей і гармонійного зростання.

За твердженням багатьох фахівців у галузі педагогіки, психології, і одним з факторів, що впливають найбільш глибинне на духовну і фізичну сферу людини, є класична музика, яка має найсильніший відгук у душі людини, формує справжнє сприйняття краси в житті, сприяє духовному відродженню. Класична музика є одним із найбагатших і дієвих засобів естетичного та духовного виховання, його ядром. Саме під її впливом формується емоційна сфера людини, удосконалюється мислення, виховуються такі необхідні нам сьогодні доброта і чуйність [1;4;5;7].

Численні дослідження останніх років показують, що прослуховування класичної музики, яка відображає всю глибину позитивних людських емоцій, дозволяє закласти основу для максимально ранньої взаємодії матері і дитини, допомагаючи вагітній жінці гармонізувати свій стан, поліпшити настрій, налагодити контакт зі своїм майбутнім малюком. Особливо підкреслюється, що найбільший емоційний вплив надає живе виконання музичних творів, коли публіка буквально «дихає» позитивною виконавською енергетикою, чує неспотворені електронікою чарівні тембри скрипки, гобою і флейти, фортепіано, органу

або клавесину. Саме в момент звучання живої музики народжується прихильність і формується гармонія людських відносин [4;5;6;7].

У світлі вирішення окреслених проблем вперше в Україні з січня 2010 року в Харкові діє культурно-інформаційний проект «Ефект Моцарта» (цикл лекцій-концертів класичної музики для майбутніх матерів та маленьких дітей). Розробку проекту здійснено у співпраці кафедр медицини та музичної педагогіки на підставі вивчення та аналізу численних наукових досліджень у галузі перинатології та музичного мистецтва.

Основна ідея лекцій-концертів полягає у створенні особливої емоційної атмосфери, яка сприяє формуванню тісного контакту й взаємодії майбутньої матері з дитиною. Програма побудована з урахуванням звучання кращих зразків класичної музики, поетичних творів, демонстрації репродукцій найкращих майстрів живопису, вплив яких на формування соматичної, психічної та духовної структури людини загальновідомий.

Програма лекцій-концертів складається з урахуванням результатів проведених раніше наукових досліджень, тобто тривалість концерту продовжується не більше однієї години за таким співвідношенням музичної частини (концертних номерів) і тексту (прозаїчного і поетичного): 50 хвилин музики та 10 хвилин тексту. Текстова частина складається з 70% поетичних текстів та 30% прози.

Поетичний текст, що супроводжує музичні номери, підбирається з урахуванням співзвучності емоційного настрою музичному твору, а також передбачає метроритмічний позитивний вплив поезії на слухачів, створюючи певну атмосферу та сприяючи вихованню у дитини інтонаційно-ритмічного слуху.

Прозаїчний текст - розмова з глядачем - використовується у концерті для надання інформації про ставлення до внутрішньоутробного малюка, роль пренатального спілкування, про етапи формування материнської прихильності, атмосфери єднання матері і дитини, вплив музики на емоційний стан матері і розвиток малюка. У процесі спілкування з публікою закладаються й основи музичної культури, розвивається інтерес до класичної музики. Використання різних жанрів та стилів музики необхідне для формування в дітей пренатальної мовної конституції та гармонійної стимуляції слухового аналізатора.

У програмі концерту обов'язково звучить музика бароко, класицизму, п'єси романтичного стилю, сучасна зарубіжна й національна класика. Дуже важливий вибір самих творів – музика повинна бути творчою, яскравою, важливо, щоб майбутня мама слухала приємні, світлі мелодії, які відображають всю глибину людських емоцій.

Існує певний підбір і поєднання музичних інструментів. У кожному концерті звучить вокальна музика, і особливе, центральне місце відводиться колисковій, виконання якої є обов'язковим. Колискова пісня - це особливий діалог між матір'ю і дитиною, слова і музика якого підказані серцем. Це пісня материнської душі, любові і неповторної ніжності, яка дарує щастя, спокій і умиротворення. Саме через колискову пісню в дитині формуються перші враження, які переростають у потребу в духовному спілкуванні.

Концертна частина включає 10-11 номерів: 2-3 сольних (фортепіано, клавесин, орган, гітара, арфа у варіантному поєднанні); 2-3 вокальних номери, один з яких – обов'язково колискова; 2-3 ансамблевих дуети (струнні, духові, та інші із фортепіано); 1-2 камерних ансамблів (тріо, квартети, т.п.). У кожній програмі звучить музика Моцарта – основний концепт проекту «Ефект Моцарта».

У проекті, крім солістів філармонії, беруть участь діти, які професійно займаються музикою. Маленькі віртуози, що несуть заряд добра і оптимістичного світовідчуття, є для майбутніх батьків прикладом раннього занурення дитини у світ духовності і краси, гармонійного розвитку і особистісного зростання.

Крім того, на концертах надається адаптована до сприйняття наукова інформація про важливість свідомого ставлення до народження дитини, формування соціальних навичок спілкування, материнської прихильності та необхідності пренатального виховання для гармонійного розвитку дитини.

З червня 2013 проект продовжив своє існування в Сінгапурі, отримавши нову назву - "Симфонія Материнства". В ньому ми розширили репертуарні рамки, враховуючи

багатонаціональний склад держави Сінгапур. Тепер в концертну програму включено, крім європейських, музичні твори орієнтального напрямку класичної музики.

Таким чином, інформаційно-просвітницьке співробітництво культури, педагогіки і медицини має важливе соціальне значення – звертає увагу суспільства на можливість формування особистості у пренатальному періоді, змінює ставлення до внутрішньоутробного малюка, сприяє вихованню необхідних соціальних навичок у майбутніх батьків, долучаючи їх до класичного музичного мистецтва.

Література

1. Жерновой В. Музыка до рождения. / В. Жерновой. Збірник наукових праць Кримського гуманітарного університету «Професіоналізм педагога в контексті Європейського вибору України» - Випуск 16, частина 1 – Ялта, 2010.- С.153-155.
2. Закон України про Загальнодержавну програму «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2016 року. – Відомості Верховної Ради України (ВВР). – № 29. – 2009. – 395 с.
3. Иванченко Г. Психология восприятия музыки: подходы, проблемы, перспектив / Г. Иванченко. – М.: Смысл, 2001. – 264 с.
4. Ильин Е. Эмоции и чувства / Е. Ильин. – СПб.: Питер, 2001. – 752 с.
5. Кэмбелл Д. Дж. Эффект Моцарта. / Д. Дж. Кэмбелл / пер с англ. Л. М. Щукин. – Мн. ООО «Попурри», 1990. – 320 с.
6. Лазарев М. Рождение до рождения / М. Лазарев. – М.: ООО «Издательский дом «Кодекс», 2009 – 303 с.
7. Тарасов Г. О психологии искусства / Г. Тарасов // Вопр. психол. – 1992. – № 1 – 2. – С. 105 – 110.
8. Филиппова Г. Материнство и основные аспекты его исследования в психологии / Г. Филиппова // Вопросы психологии. – 2001. – № 2. – С. 22–36.
9. Чичерина Н. Воспитание до рождения. Книга о пренатальном воспитании будущих и настоящих родителей. / Н. Чичерина.– М. Academia, 2007 – 100 с.
10. Barbara L. Frederickson. Cultivating positive emotions to optimize health and well-being. Prevention & Treatment. Volume 3. Article 0001a, posted March 7. – 2000. – p. 241.

УДК 378:786.2

Осока Олена

ДО ПИТАННЯ НАВЧАННЯ МУЗИЧНИХ РЕЖИСЕРІВ У КЛАСІ ФОРТЕПІАНО

В статье «К вопросу обучения музыкальных режиссеров в классе фортепиано» рассматриваются современные методы, способствующие формированию пианистических навыков с помощью художественно-выразительных средств музыкально-драматического произведения.

Ключевые слова: опера, архитектоника, аутентичность, партитура, ремарка, репертуар, режиссерское «ухо», интонирование, педаль *sostenuto*.

The article “To a question of learning music directors in a piano class” deals with modern methods of promoting formation of pianistic skills with the help of artistic and expressive means of musical and dramatic works.

Keywords: opera, architectonics, authenticity, score, remark, stage director’s “ear”, intonation, pedal *sostenuto*.

Не є новою думка про те, що специфіка занять зі студентами різних факультетів на уроках фортепіано у вищих навчальних закладах повинна базуватися та взаємно перетинатися зі специфікою гри на основному інструменті. Спеціалізація «музичний режисер» передбачає поглиблене вивчення законів музичної драми, як наслідок, окреслює низку завдань, які необхідно спроектувати педагогу фортепіано на заняття з музичними